

УДК 377.35+378(430)

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДРУГОГО СТУПЕНЯ НІМЕЧЧИНИ.

Тетяна Козак

У статті розглянуто проблему підготовки компетентного педагогічного персоналу німецьких професійних закладів освіти другого ступеня, охарактеризовано фази підготовки вчителів професійних шкіл, визначено основні обов'язки та якості педагогів на виробництві.

Ключові слова: *дуальна система освіти, професійна освіта, компетентний персонал, кваліфіковані фахівці, процес навчання, професійна школа, виробництво.*

В умовах європейської інтеграції та на фоні соціально-економічних змін, що відбуваються протягом останнього часу в українському суспільстві, виникла потреба в модернізації та реформуванні не лише економіки, але і професійної освіти нашої держави. Однією з причин необхідності змін у державній освітній системі є збільшення відриву між розвитком виробництва й освітою. Це пов'язано передусім з впровадженням у виробництво нових інформаційних технологій, що призводить до докорінних змін змісту праці сучасного фахівця та збільшення обсягу необхідних йому практичних та теоретичних знань і умінь. Таким чином, у нашій державі виникає потреба у підготовці висококваліфікованих, конкурентноспроможних фахівців, у зміцненні довіри між суб'єктами освіти, відповідності європейському ринку праці та мобільності.

У даному контексті важливим для нашої держави є досвід Німеччини — країни з високим економічним та технічним потенціалом. Не дивлячись на те, що ця країна є бідною на сировину та сильно залежить від експорту продукції з високим ступенем технологічної переробки, ця країна є однією з найбільш розвинених країн Європи з високою заробітною платою. Це свідчить про наявність ефективної та динамічної системи підготовки конкурентноспроможних спеціалістів.

Аналіз професійної освіти європейських країн показав, що система професійної освіти Німеччини високо ціниться у всьому світі, оскільки саме у цій державі відбувається паралельне навчання у професійних школах та на підприємствах, що має назву дуальна система освіти (Duale Ausbildung) та сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців.

У сучасному німецькому суспільстві професійна освіта розглядається як інструмент соціальної мобільності, як гарант досягнення бажаного соціального статусу, як спосіб самореалізації особистості.

Підготовка кваліфікованого спеціаліста у Німеччині є довготривалим, цілісним, безперервним процесом, у результаті якого формуються його професійна компетентність та постійна готовність до безперервної самоосвіти.

Проблема професійної освіти Німеччини є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних дослідників: Н.Абашкіной, І.Акімовой, Г.Андрощука, Р.Арнольда, Л.Бикасовой, В.Кларіна, Р.Арнольда, У.Бека, Х.Беннера, В.Грайнерта, Г.Грунера, А.Келя, Г.Кершенштайнера, В.Лемперта, Є.Мунха, Г.Патцольда, В.Рудольфа, Х.Фюра, Р.Цедлера, В.Штратенверта та ін.

Система професійної освіти другого ступеня Німеччини є надзвичайно диференційована. Це знаходить своє відображення у наявності великої кількості різних типів професійних закладів освіти: професійні школи (складова дуальної системи – Berufsschule im dualen System); професійні спеціалізовані училища (Berufsfachschule); додаткові професійні училища (Berufsaufbauschule oder Berufsoberschule); підвищене спеціальне училище (Fachoberschule); професійні гімназії (Berufliches Gymnasium); середні спеціальні професійні навчальні заклади – фахові школи (Fachschule); школи, що надають однорічну допрофесійну підготовку (Berufsvorbereitungsjahr), однорічна базова професійна підготовка (Berufsgrundbildungsjahr).

Великий внесок у підготовку кваліфікованих фахівців роблять німецькі педагоги. Оскільки саме вони здійснюють підготовку кваліфікованих спеціалістів для своєї держави. Найбільш цікавими для нашого дослідження є

педагоги дуальної системи освіти. Адже дуальна система освіти поєднує професійне навчання у професійній школі і на виробництві. Відповідно і педагогічний персонал теж поділяється на дві групи. До першої групи спеціалістів належать викладачі, що відповідають за теоретичну підготовку учнів. Вони працюють у професійній школі, де викладають теоретичні основи спеціальності або загальноосвітні предмети. Друга група персоналу відповідає за практичну підготовку учнів. Ними є майстри виробничого навчання та керівники професійного навчання.

Як свідчать результати вивчення, обов'язковою передумовою викладання у професійній школі є вища педагогічна освіта. Проте, як свідчать матеріали дослідження обов'язковою умовою навчання у Вузі є дванадцятимісячне навчання на підприємстві. Підготовка вчителя професійної школи має дві фази: загальнотеоретичну та практичну [3, 233]. Перша фаза навчання здійснюється у вищому навчальному закладі. Термін навчання для майбутніх викладачів у Німеччині складає здебільшого 8 семестрів, за винятком Берліну, Саконії-Ангальт, де навчання триває 9 семестрів та Нижньої Саксонії – 10 семестрів [3, 236]. Навчання закінчується складанням першого державного іспиту.

Після закінчення навчання у вищому навчальному закладі розпочинається друга фаза професійної підготовки, що має назву “Референдаріат”. Вона включає у себе обов'язкове професійне навчання. Згідно рішення “Постійної конференції міністрів освіти і культури” Німеччини від 12.12.1986р. це навчання триває два роки та закінчується складанням другого державного іспиту. Варто зауважити, що основним змістом другої фази навчання є набуття професійно-практичного досвіду у формі стажування у професійних школах [3, 233].

Друга фаза професійної підготовки вчителів професійних шкіл відрізняється від першої:

1. Інтеграцією місця навчання та місця майбутньої професійної діяльності на основі спеціальної постановки завдань;

2. Виникненням інтелектуально духовної діяльності, що призначена формувати поглиблену установку і позицію майбутніх вчителів щодо професійної школи, учнів та їх проблем.

Аналіз праць, присвячених проблемам професійної підготовки майбутніх вчителів, дає нам підстави стверджувати, що у Німеччині вчителі професійних шкіл належать до державних службовців. Їхня професійна підготовка, кар'єра регламентуються державними законодавчими постановами про професійну трудову діяльність та трудові завдання. Доцільно зауважити, що заробітна плата вчителів професійних шкіл при незначних відмінностях регламентується в цілому однаковими законодавчими нормами.

У контексті нашого дослідження важливим є аналіз професійної підготовки та компетентності педагогів, що навчають учнів на виробництві. Ними є майстри, оскільки у Німеччині навчання на виробництві довіряється особам, які мають необхідний професійний досвід.

Відповідно до Закону про професійну освіту (1969р.) майстрами можуть працювати люди, що досягли 24 років та мають необхідні особисті та педагогічні якості [2].

Варто зауважити, що професійно-педагогічну підготовку майстри одержують на спеціальних курсах. Навчання триває від 120 до 200 годин та закінчується іспитом, що поділяється на письмову (тривалість 5 годин) та усну (тривалість 30 хвилин) частини. На іспиті є обов'язковим присутність представників Торгівельної та Ремісничої палат.

Як правило майстрами є кваліфіковані робітники, інженери, техніки, підприємці, тобто фахівці з багаторічним досвідом. Перед ними стоїть складне та відповідальне завдання: навчити учнів основам майбутньої професії.

На відміну від учителя професійної школи, для якого викладання теоретичних основ професії становить провідне та вирішальне завдання, для

майстра теоретичного навчання знання теоретичних основ професії виступає у ролі засобу для необхідної педагогічної діяльності. Отже, як бачимо, суттєвою якістю підготовленості майстра є сформованість як професійно-практичного, так і педагогічного вміння.

Майстер, як фахівець, повинен слідкувати за усіма змінами, що відбуваються у науці та техніці завдяки науково-технічному прогресу, оскільки вони призводять до виникнення та запровадження нових технологій та техніки на виробництві, йому необхідно постійно стежити за професійними вимогами, ознайомлюватися із засобами підвищення кваліфікації, що спеціально розробляються для майстрів та зберігаються в навчальних центрах підприємств або у поза підприємницьких центрах навчання.

Майстер у своїй педагогічній діяльності повинен керуватися наступними положеннями: по-перше, це усвідомлення ним мети навчання, що полягає не лише у наданні учням певних знань та допомоги набуті необхідні вміння, але і у формуванні певного способу поведінки (майстер повинен зробити настанову на таку поведінку, щоб вона стимулювала учнів на використання набутих знань та вмінь); по-друге, це орієнтація учнів на їхні індивідуальні особливості [1, 119].

Основним завданням майстра як наставника є навчити своїх учнів мислити, бути уважними, спостережливими, вміти застосовувати набуті знання та вміння на практиці, тобто, він, як компетентний педагог, повинен володіти засобами та вміннями стимулювання здібностей і нахилів учнів.

Майстер не повинен бути виключно педагогом, він повинен бути психологом. У першу чергу йому необхідно володіти особистою інформацією про окремих учнів: їхній життєвий шлях, умови життєдіяльності, сім'я, уподобання та ін. Оскільки саме ця інформація допоможе майстрові знайти індивідуальний підхід до кожного учня, з'ясувати його схильності, розумові здібності, що допоможе ефективніше здійснювати навчально-виховний процес з метою його оптимального

стимулювання. Доцільно зауважити, що глибші знання щодо особистості учня дозволять майстрові точніше визначити час, який необхідно затратити на досягнення цілей навчання, обрати оптимальні методи та способи навчання, викликати в учнів зацікавленість до поставлених задач та ін.

Майстер повинен володіти такими людськими рисами характеру як доброзичливість, терпіння, розуміння, гуманність. Він повинен бути зразком для своїх учнів, вміти співпрацювати з батьками, керівництвом та Радою підприємств, молодіжними організаціями, що є на підприємствах, професійною школою, зі службою працевлаштування та ін.

Вивчення наукових праць, документальних джерел, дало нам змогу дійти висновку, що у німецьких закладах освіти другого ступеня працюють досвідчені компетентні педагоги, що готують кваліфікованих та конкурентноздатних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: /Монографія/. – К. : Вища школа, 1998. – 207с.
2. Berufsbildungsgesetz (BBjG) vom 14. August 1969, zuletzt geändert durch den Einigungsvertrag vom 31. August in Verbindung mit dem Einigungsvertragsgesetz vom 23. September 1990 // Ausbildung und Beruf, Rechte und Pflichten während der Berufsausbildung. – Bonn. – Hrsg. Der Bundesminister für Bildung und Wissenschaft. –1990. – 208 S.
3. Führ Ch. Deutsches Bildungswesen seit 1945. – Bonn. – Inter Nationes, 1996. – 342 S.

Tetyana Kozak

**Competence of teaching staff of educational institutions
of second degree at Germany**

The article deals with the problem of teaching staff professional development at German educational establishments of second degree and two phases of professional schools teachers education is characterized as well as main duties and qualities of educators at manufacturing are determined.

Key words: *dual system of education competent staff, professional education, qualified specialists, educational process, professional school, manufacturing.*